

I.

O KRAKOWIE I KRAKOWIANACH

O KRAKOWIE I KRAKOWIANACH

● I.1. Informacja ogólna

● I.1.1. HISTORIA MIASTA

Pierwsze zorganizowane osadnictwo na terenie dzisiejszego Krakowa istniało już w epoce kamienia 50 000 lat temu, a w okresie wczesnośredniowiecznym Kraków był głównym ośrodkiem państwa Wiślan. Z tym okresem jest związanych wiele legend – w tym o smoku wawelskim. Do dzisiejszych czasów zachowały się kopce legendarnych władców nadwiślańskiej osady – Krakusa i Wandy, które pochodzą prawdopodobnie z VII w. Pierwszą udokumentowaną wzmiankę o Krakowie znaleźć można w relacji kordobańskiego kupca Ibrahima-Ibn-Jakuba z 965 r. Wspomina w niej o bogatym grodzie leżącym na skrzyżowaniu szlaków handlowych, otoczonym lasami. W okresie przedpiastowskim pojawiają się dwie daty związane z historią miasta. Między 876 r. a 879 r. książę wielkomorawski Światopełk zajął późniejszą Małopolskę, a po roku 955 książę Bolesław Okrutny, brat św. Wacława, wprowadził rządy czeskie. W X wieku Kraków wcielono do państwa polskiego, chociaż trudno stwierdzić, czy stało się to za rządów Mieszka I w r. 990, czy Bolesława Chrobrego w r. 999. Od samych początków gród odgrywał bardzo ważną rolę jako silny ośrodek chrystianizacyjny i władzy świeckiej – od 1000 r. znajdowała się tutaj siedziba biskupstwa, a za panowania Kazimierza Odnowiciela miasto stało się główną siedzibą książęcą. W okresie rozbicia dzielnicowego Kraków pełnił funkcję stolicy senioratu, a od 1320 r., kiedy to w katedrze wawelskiej miała miejsce koronacja Władysława Łokietka, do 1734 r. odbywały się tu koronacje kolejnych królów Polski.

Pełen rozkwit Kraków przeżywał w okresie panowania Kazimierza Wielkiego oraz za czasów jagiellońskich. Wtedy powstała wspaniała architektura gotycka (kościoty, Rynek wraz z ulicami, rozbudowa Wawelu, mury obronne z basztami i bramami), założono Akademię Krakowską, oraz liczne miasta satelickie: Kazimierz, Kleparz, Stradom. Okres ten skończył się w 1608 roku kiedy to Kraków utracił status stolicy, a późniejsze liczne wojny i głód, które doprowadziły do rozpadu państwa zrujnowały również region małopolski. W okresie rozbiorów istniał tu bardzo aktywny ośrodek autonomiczny i patriotyczny, co doprowadzało do licznych konfliktów z zaborcą (Powstanie Kościuszkowskie, Powstanie Krakowskie, Wiosna Ludów).

W 1918 r. w Krakowie jako w jednym z pierwszych ośrodków odrodziła się Polska pod wodzą marszałka J. Piłsudskiego. W czasie okupacji hitlerowskiej Kraków był świadkiem tragicznych wydarzeń związanych z aresztowaniem profesorów UJ i AGH oraz masowych mordów ludności żydowskiej i polskiej. Po 1945 roku nastąpił szybki rozwój miasta oraz jego rozbudowa, głównie przemysłowa (Nowa Huta).

● I.1.2. KRAKÓW WSPÓŁCZESNY

Obecnie Kraków jest jednym z najważniejszych ośrodków miejskich w kraju, a także pozostaje regionalnym i międzynarodowym centrum życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Po reformie administracji publicznej kraju (od 1.01.1999 r.), Miasto Kraków na prawach powiatu jest stolicą województwa małopolskiego z siedzibą:

- Wojewody Małopolskiego,
- Marszałka Województwa Małopolskiego,
- Prezydenta Miasta,
- Starosty Krakowskiego (powiat ziemski krakowski).

Kraków uważany jest za stolicę kulturalną Polski. Obszar zabytkowego Starego Miasta oraz Kazimierza wpisano w 1978 r. na pierwszą listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. W 2000 r. Kraków został wybrany na jedno z europejskich miast kultury. W 2006 r. Kraków odwiedziło ponad 8 milionów turystów, o milion więcej niż w roku poprzednim.

Istnieje tu najstarszy polski uniwersytet - Uniwersytet Jagielloński, założony w 1364 roku przez Kazimierza Wielkiego. Był to drugi, po powstałym w 1348 roku w Pradze, uniwersytet w środkowej Europie. Oprócz Uniwersytetu Miasto skupia liczne państwowe i niepubliczne szkoły wyższe, kolegia edukacyjne, krajowe ośrodki badawczo - naukowe (instytuty PAN, PAU, instytuty i ośrodki międzynarodowe).

Można powiedzieć, że Kraków jest kolebką polskiego sportu. To tutaj w 1889 r. prof. Henryk Jordan założył Park Zabaw i Gier, a w roku 1906 powstały najstarsze kluby piłkarskie w Polsce: Wisła i Cracovia. W mieście znajduje się też Tor Kajakarstwa Górskiego – jeden z najbardziej nowoczesnych europejskich obiektów tego typu. Organizowane są tam spływy kajakowe oraz pontonowe.

W Krakowie organizowanych jest wiele słynnych już w skali międzynarodowej, imprez m.in.: Festiwal Kultury Żydowskiej, Festiwal Sacrum-Profanum, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, Festiwal Pierogów, Parada Smoków, Wianki świętojańskie, Sylwester, Krakowski Festiwal Recyklingu, Święto Miasta Krakowa, Noc Muzeów, Juwenalia, Emaus, Letnie Koncerty Organowe. Artystyczny wizerunek Krakowa dopełniają liczne muzea, teatry, Opera Krakowska, Filharmonia im. Karola Szymanowskiego oraz Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha.

● I.1.3. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Kraków położony jest w południowej części Polski w obniżeniu Kotliny Krakowsko-Wieluńskiej nad rzeką Wisłą, w geograficznym centrum Europy licząc osie południkową Lizbona – Ural oraz równoleżnikową Morza Śródziemne – Morze Barentsa. Miasto zajmuje powierzchnię 327 km² i podzielone jest na 18 dzielnic (I – XVIII). Od północy miasto otaczają pasma Jury Krakowsko-Wieluńskiej oraz Pogórza Miechowskiego, od wschodu i południa Pogórze Wielickie, na zachodzie Brama Krakowska wiedzie w kierunku Wyżyny Śląskiej. Kraków posiada strategiczne położenie komunikacyjne, łącząc główne szlaki turystyczne i tranzytowe (Tatry – Morze Bałtyckie, Frankfurt – Kijów). Klimat w regionie jest umiarkowany, z częstymi zmianami aury w związku z silnym oddziaływaniem Tatr (wiatr halny) oraz ścieraniem się mas powietrza znad Atlantyku i z głębi kontynentu. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 8 °C, a opady około 665 mm rocznie.

Wydłużoną równoleżnikowo oś miasta stanowi dolina Wisły, oprócz której sieć rzeczną tworzą jej dopływy, z których główne to: Wilga, Rudawa, Białucha, Dłubnia.

● I.2. Procesy demograficzne

● I.2.1. LUDNOŚĆ NA PODSTAWIE DANYCH Z URZĘDU STATYSTYCZNEGO W KRAKOWIE

Dane dotyczące ludności publikowane przez Urząd Statystyczny w Krakowie prezentują ludność faktyczną. Oznacza to, iż prezentowana liczba ludności nie uwzględnia stałych mieszkańców Krakowa zameldowanych czasowo w innych gminach Polski; ujmuje natomiast dodatkowo saldo migracji nierejestrowanej, uzyskiwane w trakcie spisów ludności. W 2006 r. mieszkańcy Krakowa stanowili 1,98% ludności Polski i 23,1% mieszkańców województwa małopolskiego. Miasto liczyło 756,3 tys. mieszkańców.

O KRAKOWIE I KRAKOWIANACH

Tabela I.1

Wybrane wskaźniki demograficzne dla kraju, województwa i Krakowa w latach 2003-2006

Wskaźnik	Lata	Kraj	Województwo małopolskie	Kraków
Liczba ludności faktycznej w tys.	2003	38 190,6	3 252,9	757,7
	2004	38 173,8	3 260,2	757,4
	2005	38 157,1	3 266,2	756,6
	2006	38 125,5	3 271,2	756,3
Gęstość zaludnienia - os/km ²	2003	122	215	2 317
	2004	122	215	2 316
	2005	122	215	2 314
	2006	122	215	2 313
Kobiety na 100 mężczyzn	2003	106,6	106	113,
	2004	107	106,2	114
	2005	106,8	106,2	113,7
	2006	107	106	114
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2003	-0,4	0,98	-1,26
	2004	-0,19	1,16	-0,82
	2005	-0,1	1,08	-0,8
	2006	0,1	1,22	-0,38
Saldo migracji stałej na 1000 ludności ogółem	2003	-0,4	1,10	1,60
	2004	-0,25	0,99	1,47
	2005	-0,34	0,98	1,97
	2006	-0,9	0,40	1,12

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Tabela I.2

Ludność Krakowa w latach 2003-2006

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
Kraków - ogółem	757 685	757 430	756 629	756 267
Kobiety	402 889	402 977	402 561	402 528
Mężczyźni	354 796	354 453	354 068	353 739
Zameldowani na pobyt stały - ogółem	721 288	733 107	733 964	734 510
Kobiety	383 901	390 369	391 051	391 557
Mężczyźni	337 447	342 738	342 913	342 953
Zameldowani na pobyt czasowy ¹ - ogółem	36 397	34 079	32 627	33 718
Kobiety	18 988	17 898	16 960	17 375
Mężczyźni	17 349	16 181	15 667	16 343

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

¹ Ponad 2 miesiące

Dane dotyczące ruchu naturalnego prezentowane przez Urząd Statystyczny w Krakowie opracowywane są w podziale terytorialnym wg klucza przyjętego w statystyce publicznej:

- małżeństwa - wg miejsca zameldowania męża przed ślubem,
- rozwody - wg miejsca zameldowania osoby wnoszącej powództwo,
- urodzenia - wg miejsca zameldowania matki noworodka,
- zgony - wg miejsca zameldowania osoby zmarłej.

Tabela I.3

● Wskaźniki ruchu naturalnego w latach 2003-2006

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
Urodzenia żywe ogółem	5 914	6 140	6 436	6 640
Kobiety	2 843	2 932	3 099	3 245
Mężczyźni	3 071	3 208	3 337	3 395
Zgony ogółem	6 839	3 208	3 337	3 395
Kobiety	3 430	3 405	3 547	3 468
Mężczyźni	3 409	3 333	3 479	3 451
Niemowlęta	32	37	36	33
Przyrost naturalny (przewaga urodzeń nad zgonami)	-925	-598	-590	-297
Liczba zawartych związków małżeńskich	3 480	3 357	3 557	3 892
Liczba rozwodów	b. d.	1 392	1 788	1 930

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Urząd Stanu Cywilnego UMK

Tabela I.4

● Struktura wiekowa ludności Krakowa wg płci w 2006 r.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Ogółem	756 267	402 528	353 739
Przedprodukcyjny	120 293	58 682	61 611
Produkcyjny	501 892	252 320	249 572
Mobilny	319 777	161 982	157 795
Niemobilny	182 115	90 338	91 777
Poprodukcyjny	134 082	91 526	42 556

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Urząd Stanu Cywilnego UMK

Rezultatem przemian w procesach demograficznych jest zmniejszanie się udziału liczby dzieci i młodzieży do ok. 16%. Coraz mniej korzystne stają się relacje obrazujące współczynnik obciążenia ekonomicznego – w 2006 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 51 osób w wieku nieprodukcyjnym. Udział osób w wieku 65 lat i więcej stale rośnie i stanowi obecnie 17,4%. W ostatnich latach obserwuje się systematyczne starzenie mieszkańców Krakowa przybywa osób w wieku poprodukcyjnym i maleje udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Jest to spowodowane wydłużającą się średnią trwania życia oraz utrzymującymi się na niskim poziomie urodzeniami. Na skutek dodatniej migracji przybywa do Krakowa głównie osób w wieku produkcyjnym.

O KRAKOWIE I KRAKOWIANACH

Wykres I.1

● Zmiany struktury wiekowej ludności Krakowa w latach 2004-2006 (w %)

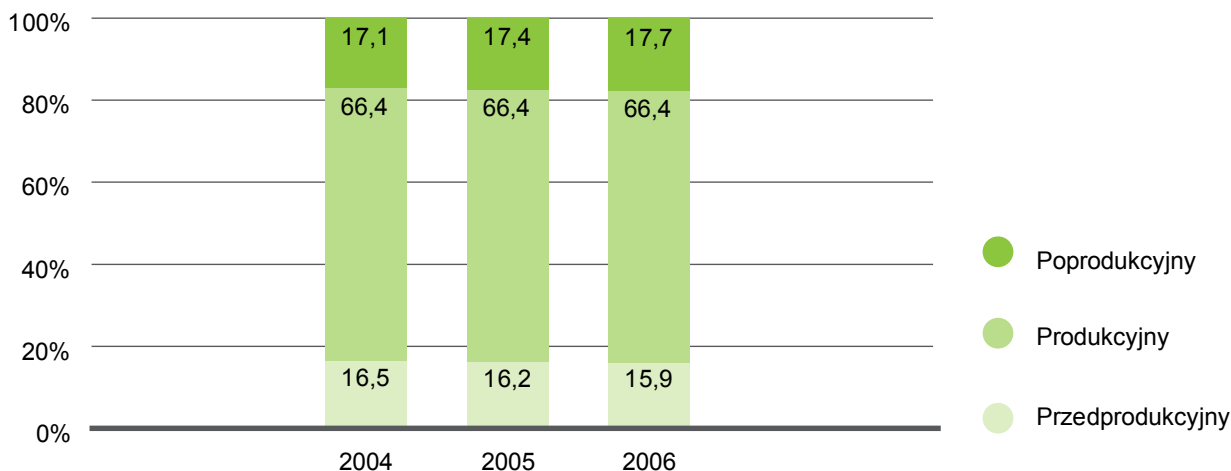

Tabela I.5

● Prognoza ludności Krakowa na lata 2010-2030 według płci (tys. osób)

	2010	2015	2020	2025	2030
Ogółem	753,4	739,4	717,0	687,3	651,2
Kobiety	401,1	393,8	381,8	365,7	346,3
Mężczyźni	352,3	345,6	335,2	321,6	304,9

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Prognozowany spadek liczby ludności spowodowany jest w głównej mierze spadkiem rozrodzności, który obserwowany jest od kilkunastu lat. Wśród przyczyn tego zjawiska wymienia się poziom wykształcenia, trudności na rynku pracy, zmniejszenie świadczeń socjalnych na rzecz rodziny i trudne warunki społeczno-ekonomiczne, w jakich znalazło się pokolenie w wieku prokreacyjnym. W ostatnich latach zaczyna się obserwować niewielki wzrost liczby urodzeń, który może spowodować lekkie zahamowanie spadku liczby ludności.

Prognozy zakładają dalszy spadek umieralności i wzrost przeciętnej długości życia. Przeciętne trwanie życia wzrośnie z obecnych 74,5 lat do 77,8 w 2015 r.

W najbliższych latach prognozuje się też, że wzrośnie skala migracji zagranicznych, stąd zwiększy się ujemne saldo migracji z obecnych kilkunastu tysięcy osób rocznie do 24 tys. osób w 2010 r.

Dodatknie saldo migracyjne i przyrost ludności na skutek migracji odnotowuje nie tylko Kraków, ale i gminy okalające miasto Kraków. Gminy powiatu krakowskiego i wielickiego wykazały w latach 2004-2006 przyrost liczby ludności mieszkańców w wyniku migracji łącznie w wysokości ponad 7,5 tys. osób.

Tabela I.6

● Zmiany migracyjne ludności gmin okalających miasto Kraków w latach 2004-2006

Jednostka administracyjna	Saldo migracji stałej			Razem migracje
	2004	2005	2006	2005-2006
Miasto Kraków	1 078	1 447	825	3 350
Powiat krakowski	1 627	1 478	1 601	4 706
Gmina Kocmyrzów	134	98	108	340
Gmina Liszki	163	95	67	325
Gmina Mogilany	194	230	225	649
Miasto i Gmina Skawina	38	-10	-57	-29
Gmina Wielka Wieś	147	110	88	345
Gmina Zabierzów	178	261	293	732
Gmina Zielonki	492	275	254	1 021
Powiat wielicki	994	1 007	984	2 985
Miasto i Gmina Niepołomice	168	201	242	611
Miasto i Gmina Wieliczka	676	677	518	1 871

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

● I.2.2. LUDNOŚĆ NA PODSTAWIE DANYCH Z EWIDENCJI LUDNOŚCI UMK

Dane z ewidencji ludności Wydziału Informatyki UMK prezentują liczbę ludności wyłącznie w oparciu o meldunki. Oznacza to, iż dane te ujmują także osoby, które będąc stałymi mieszkańcami Krakowa, zameldowani są czasowo w innej gminie na terenie kraju. Dane te nie uwzględniają także salda migracji nierejestrowanej, uzyskiwanego przez urzędy statystyczne w trakcie spisów ludności.

W porównaniu do roku 2005 liczba ludności Krakowa zameldowana na stałe i czasowo w 2006 roku zwiększyła się o 6 405 osób. Jest to zjawisko odwrotne do odnotowanego przez Urząd Statystyczny niewielkiego spadku faktycznej liczby ludności Krakowa.

W przypadku ludności zameldowanej na pobyt stały, w roku 2006 dominowała Dzielnica IV (Prądnik Biały) z liczbą ludności 67 806 mieszkańców, najmniej ludności zamieszkiwało obszar Dzielnicy IX (Łagiewniki - Borek Fałęcki) z liczbą ludności 15 068. Najwięcej ludności zameldowanej na pobyt czasowy jest w Dzielnicy V (Krowodrza) gdzie znajduje się tzw. miasteczko studenckie ok. 13 tys. osób, oraz Dzielnicy I (Stare Miasto) blisko 5 tys. osób.

Rozmieszczenie ludności Krakowa zameldowanej na pobyt stały i czasowy w podziale na osiemnaście dzielnic przedstawia rysunek I.1.

O KRAKOWIE I KRAKOWIANACH

Tabela I.7

● Ludność Krakowa na podstawie danych z ewidencji ludności w latach 2003-2006

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
Kraków – ogółem	746 175	746 623	744 875	751 280
Kobiety	398 791	399 472	398 657	402 190
Mężczyźni	347 384	347 151	346 218	349 090
Zameldowani na pobyt stały – ogółem	706 749	706 479	706 099	706 998
Kobiety	378 214	378 399	378 510	379 308
Mężczyźni	328 535	328 080	327 589	327 690
Zameldowani na pobyt czasowy – ogółem	39 426	40 144	38 776	44 282
Kobiety	20 577	21 073	20 147	22 882
Mężczyźni	18 849	19 071	18 629	21 400

Źródło: Wydział Informatyki UMK

Informacje na temat ruchu naturalnego w oparciu o dane Urzędu Stanu Cywilnego dotyczą wszystkich przypadków mających miejsce na terenie Krakowa. Oznacza to, iż uwzględnione zostały noworodki z gmin ościennych (opieka medyczna świadczy usługi położnicze dla znacznego obszaru). Także informacje dotyczące małżeństw i zgonów dotyczyć mogą osób nie będących mieszkańcami Krakowa. W 2006 r. sporządzono 13 265 aktów urodzeń, co oznacza utrzymywanie dalszej tendencji wzrostowej liczby urodzeń o 2,5 % w porównaniu z 2005 r. Nieznacznie o 1 % w tym samym okresie zmniejszyła się natomiast liczba sporządzonych aktów zgonów. Liczba zawartych małżeństw zwiększyła się o ok. 11%. Pierwszy raz w ostatnich latach spadła, i to o przeszło 50%, liczba wyroków sądowych orzekających separację. Nadal jednak rośnie liczba rozwodów w 2006 roku w porównaniu z 2005 wzrosła o dalsze 10 %.

Tabela I.8

● Ruch naturalny w oparciu o akty Urzędu Stanu Cywilnego w latach 2003-2006

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006
liczba sporządzonych aktów urodzeń	11 854	12 345	12 942	13 265
liczba sporządzonych aktów zgonów	9 235	9 172	9 528	9 456
liczba sporządzonych aktów małżeństw	4 046	4 092	3 980	4 432
liczba wyroków sądowych orzekających separację	64	139	257	138
liczba wyroków sądowych orzekających rozwód	1 109	1 433	1 746	1 930

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego UMK

O Krakowie i krakowianach/ Tendencje

- nieznacznie ubywa faktycznej ludności Krakowa według danych US
- obserwuje się powolne starzenie społeczności Krakowa (w strukturze ludności maleje udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, rośnie w wieku poprodukcyjnym)
- obserwuje się dalszy wzrost liczby urodzeń oraz spadek liczby zgonów, jednak wskaźnik przyrostu naturalnego, nadal jest jeszcze ujemny
- dodatnie saldo migracji stałej ma tendencję malejącą
- nadal rośnie liczba zawartych związków małżeńskich
- obserwuje się dalszy wzrost liczby rozwodów
- występuje stały przyrost ludności w gminach okalających Kraków (zjawisko suburbanizacji)

Rysunek I.1

- Liczba mieszkańców/km²

